อสงฺขตํ / อนตํ / อนาสวํ / สจฺจญฺจ / ปารํ / นิปุณํ / สุทุทฺทสํ / อชชฺชรนฺตํ / ธุวํ /อปโลกินํ / อนิทสฺสนํ /
นิปฺปปญฺจ / สนฺตํ / อมตํ /ปณีตญฺจ / สิวญฺจ / เขมํ /ตณฺหกฺขโย / อจฺฉริยญฺจ / อพฺภุตํ /อนีติกํ /
อนีติกธมฺมํ /อพฺยาปชฺโฌ / วิราโค / สุทฺธิ / มุตฺติ / อนาลโย / ทีปํ / เลณญฺจ / ตาณญฺจ / สรณญฺจ / ปรายนนฺติ

-บาลี สหา. ส. 18/449-453/719-751.

นิพฺพานํ

นิพฺพานธาตุยา / อสงฺขตธาตุ / อสงฺขตํ / วิญฺญาณํ อนิทสฺสนํ / ตทายตนํ / สุญฺญตา / ปรมานุตฺตร สุญฺญตา / อมตํ / อนุตฺตรํ สนฺติวรปทํ

น อุปฺปาโท ปญฺญายติ
(ไม่ปรากฏมีการเกิด)

น วโย ปญฺญายติ
(ไม่ปรากฏมีการเสื่อม)

-บาลี ติก. ํ. 20/192/487.

น ฐิตสฺส อญฺญถตฺตํ ปญฺญายติ
(เมื่อตั้งอยู่ ก็ไม่มีภาวะอย่างอื่นปรากฏ)

อตัมมยตา

อตมฺมยตํ
-บาลี ธุปริ. ม. 14/406-632.

อิมสฺมึ สติ	อิทํ โหติ
นี้ มี	นี้ ได้มี
อิมสฺสุปฺปาทา	อิทํ อุปฺปชฺชติ
นี้เกิด	นี้ ได้เกิด
อิมสฺมึ อสติ	อิทํ น โหติ
นี้ ไม่มี	นี้ ไม่ได้มี
อิมสฺส นิโรธา	อิทํ นิรุชฺฌติ
นี้ ดับ	นี้ ดับสิ้น

สฬายตนวิภังค์

-บาลี ธุปริ. ม. 14/400/617.

ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงสฬายตนวิภังค์แก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงฟังสฬายตนวิภังค์นั้น จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว
...เธอทั้งหลายฟังทราบว า **อายตนะภายใน 6** (ฉ อชฺฌตฺติกานิ อายตนานิ) **อายตนะภายนอก 6** (ฉ พาหิรานิ อายตนานิ)
หมวดวิญญาณ 6 (ฉ วิญฺญาณกายา) **หมวดผัสสะ 6** (ฉ ผสฺสกายา) **มโนปวิจาร 18** (อฏฺฐารส มโนปวิจารา) **สัตตบท 36** (ฉตฺตึส สตฺตปทา) **ในธรรมเหล่านั้น**
เธอทั้งหลายอาศัยธรรมนี้แล้ว จงละธรรมนี้เสีย และพึงทราบสติปัฏฐาน 3 (ติณิ สติปฏฺฐานา)
ที่พระอริยะเสพซึ่งเมื่อเสพอยู่ซึ่งว่าเป็นศาสดา (สตฺถาคฺคํ) **ควรเพื่อสั่งสอนคณะ**
พระอริยศาสดานั้น ยิ่งเราเรียกว่าเป็นสารถีผู้สามารถฝึกบุรุษที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยมกว่าอาจารย์ผู้ฝึกทั้งหลาย นี้เป็นยุทธเสนแห่งสฬายตนวิภังค์
**หมายเหตุ : สตฺถา แปลว่า ศาสดา, ผู้สั่งสอน, ศฺ. พระพุทธเจ้า*

วิญญาณ 6 อายตนะภายนอก 6 อายตนะภายใน 6	ผัสสะ 6	มโนปวิจาร 18	สัตตบท 36
มโนวิญญาณ (มโนวิญญาณ) / ธัมมายตนะ (ธมฺมายตนํ) / มนายตนะ (มนายตนํ)	มโนสัมผัส	อุเบกขา / โทมนัส / โสมนัส	อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) / อุเบกขาเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก) / โทมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) / โทมนัสเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก) / โสมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) / โสมนัสเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก)
กายวิญญาณ (กายวิญญาณ) / โผฏฐัพพายตนะ (โผฏฐพฺพายตนํ) / กายายตนะ (กายายตนํ)	กายสัมผัส	อุเบกขา / โทมนัส / โสมนัส	อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) / อุเบกขาเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก) / โทมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) / โทมนัสเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก) / โสมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) / โสมนัสเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก)
ชิวหาวิญญาณ (ชิวหาวิญญาณ) / รสายตนะ (รสายตนํ) / ชิวหายตนะ (ชิวหายตนํ)	ชิวหาสัมผัส	อุเบกขา / โทมนัส / โสมนัส	อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) / อุเบกขาเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก) / โทมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) / โทมนัสเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก) / โสมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) / โสมนัสเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก)
ฆานวิญญาณ (ฆานวิญญาณ) / คันธายตนะ (คนฺธายตนํ) / ฆานายตนะ (ฆานายตนํ)	ฆานสัมผัส	อุเบกขา / โทมนัส / โสมนัส	อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) / อุเบกขาเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก) / โทมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) / โทมนัสเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก) / โสมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) / โสมนัสเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก)
โสตวิญญาณ (โสตวิญญาณ) / สัททายตนะ (สทฺทายตนํ) / โสตายตนะ (โสตายตนํ)	โสตสัมผัส	อุเบกขา / โทมนัส / โสมนัส	อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) / อุเบกขาเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก) / โทมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) / โทมนัสเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก) / โสมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) / โสมนัสเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก)
จักขุวิญญาณ (จกฺขุวิญฺญาณํ) / รูปายตนะ (รูปายตนํ) / จักขวายตนะ (จกฺขายตนํ)	จักขุสัมผัส	อุเบกขา / โทมนัส / โสมนัส	อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) / อุเบกขาเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก) / โทมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) / โทมนัสเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก) / โสมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) / โสมนัสเหย้าเรือน (ฆราวาสิโก)

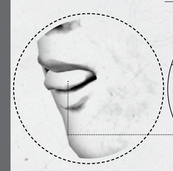

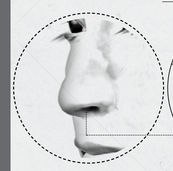

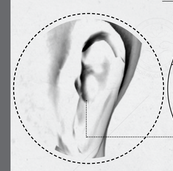

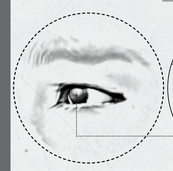

ข้อมูลหรือเนื้อ จัดทำขึ้นเปนไปเพื่อการศึกษาสู่สาธารณะเป็นสวรรพทาน จัดทำขึ้นด้วยเป็นปัจจัยในการตรวจไว้ในการจัดทำขึ้นและแม้ไม่ทราบถึงความจะมีสิทธิ์ตรวจแก้ไขการจะจัดทำขึ้นและข้อมูลต่างๆ ให้ทราบถูกต้องตรงข้อมูล ให้ทราบถูกต้อง เป็นความยินดีอีกทางและปรีชาสำคัญยิ่ง **โดยการจัดทำขึ้นความตรงตามและประชาชน ติดต่อได้ที่**
พุทธวจนปิฎกฤทธิ์มหณิธิ โทร. 09 2526 1236
ด้านหนาคณะศิษย์ คุณพิทักษา คุ้มสะวะ โทร. 09 2526 1236
พุทธวาจนวิยอ (BuddhawajanaReal)
บูลนิธิพุทธวนะ โทร. 08 2222 5790 – 94
จัดตามการแบ่งประการหนึ่งตามตามพิปัฏฐาน โดยพระอาจารย์ศักดิ์ศรุต โดยเป็นไม่ได้
Facebook : Buddhawajana Real | YouTube : Buddhawajana Real
Instagram : Buddhawajana Real
www.watsapp.com | media.watsapphong.org | www.buddhakon.org
ตลิ่ง ต.ว.พ. PM 10 MHz พุทธวิมพร ช่วงบ่าย
ร่วมบริจาคบูลการของพระพุทธวจนไทย ธนาคาร : กรุงเทพ บัญชี ชื่อบัญชี : วัดนวนิพพาน เลขที่บัญชี : 318-2-46173-6
LINE@ ผู้ดูแลการบริการเพื่อนำการบริจาคบูลของพระอาจารย์ศักดิ์ศรุตดีไว้ที่ **พิตา** ถวายพระคะไม่ที่ 092-526-1236
tipitaka.org
ไปในการสำหรับค้นหาและเลือกเพื่อพระพุทธวาจาพระไตรปิฎก
tipitaka
ทักษาพ์เดิม

สัญญาเวทยิตนิโรธํ

-บาลี ธุปริ. ม. 14/134/178.

ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงธรรมของสัตบุรุษ และธรรมของอสัตบุรุษแก่เธอทั้งหลาย
เธอทั้งหลายจงฟังธรรมของสัตบุรุษ และธรรมของอสัตบุรุษนั้น จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว...
...ซึกประการหนึ่ง **สัตบุรุษย่วงเนวสัญญานาสัญญาตนะได้โดยประการทั้งปวง บรรลุสัญญาเวทยิตนิโรธอยู่**
เพราะเห็นด้วยปัญญา อาสวะทั้งหลายจึงสิ้นไป
(...บุน จเร ภิกฺขเว สปฺปุริโส สพฺพศฺโส เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ สมติกฺมฺม สญฺญาเวทยิตนิโรธํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ ปญฺญาย ปสฺสิย ทิสฺวา อาสวา ปริกฺขีณา โหนฺติ)
ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนี้แล่อ่อนไม่เอียดด้วยกัน ไหลๆ ไม่เอียดด้วยไม่ทันๆ และไม่เอียดด้วยด้วยเหตุใดๆ
(ภิกฺขเว ภิกฺขุ น กิญฺจิ มญฺญติ น กุหิญฺจิ มญฺญติ น เกนจิ มญฺญติติ)
(กรณี พ่วงเนวสัญญานาสัญญาตนะได้โดยประการทั้งปวง บรรลุสัญญาเวทยิตนิโรธ)

ตโย สติปฏฺฐานา

-บาลี ธุปริ. ม. 14/407/633.

เราก่อว่านี้ไว้ว่า พึงทราบสติปัฏฐาน 3 ที่พระอริยเสพ
ซึ่งเมื่อเสพ ซึ่งว่าเป็นศาสดา (สตฺถาคฺคํ) **ควรเพื่อสั่งสอนคณะ**
(กรณี เสพตย ตโย สติปฏฺฐานา เพื่อละสังโยชน์ส่วนที่เหลือ
คือ มานะ, ถุทธัจจะ, อวิชชา
(มานะ หมายถึงในส่วนที่เป็น รสมิ
ส่วน ถุทธัจจะ กับ อวิชชา หมายถึงในส่วนที่เป็น สุริเย)

อตมฺมยตํ

(การละสังโยชน์ที่ยังเหลืออยู่)

(ในรูปแบบประเภทสังโยชน์โดยที่ทรงอุปมา) (ในรูปแบบการใช้ชีวิต)
(เพราะเหตุที่ คืนนาประณีตภูกายะให้แล้ว
สังโยชน์ที่ยังเหลืออยู่ก็คือส่วนของ **สุริเย(ฌาน) และ รสมิ(วิญญาณ)**)

- **3.ตติยํ สติปฏฺฐานํ** — ฟังด้วยดี เรียไสตสดับ ตั้งจิตรับรู้ ไม่ประพฤติหลีกเลี่ยงคำสอนของผู้สอน → ตถาคต มีเจริญดี ชื่นชม และไม่ถูกเราคร) ร้าวรด มีสติสัมปชัญญะอยู่
- **2.ทุติยํ สติปฏฺฐานํ** — ไม่ฟัง ไม่เรียไสตสดับ ไม่ตั้งจิตรับรู้ ประพฤติหลีกเลี่ยงคำสอนของผู้สอน / ฟังด้วยดี เรียไสตสดับ ตั้งจิตรับรู้ ไม่ประพฤติหลีกเลี่ยงคำสอนของผู้สอน → ตถาคตก็ ไม่มีเจริญดี ไม่ชื่นชม ไม่มีสีจิตดีสีใช่ ไม่ชื่นชมก็มีจิต เห็นความมีเจริญดีและความไม่มีเจริญดี ทั้ง 2 อย่างนั้นแล้ว จึงเป็นผู้วางเฉย มีสติสัมปชัญญะอยู่
- **1.ปฐมํ สติปฏฺฐานํ** — ไม่ฟัง ไม่เรียไสตสดับ ไม่ตั้งจิตรับรู้ ประพฤติหลีกเลี่ยงคำสอนของผู้สอน → ตถาคตก็ไม่มีเจริญดี ไม่ชื่นชม และไม่ถูก(ทาย) ร้าวรด มีสติสัมปชัญญะอยู่

ในอีกพระสูตรหนึ่ง พระองค์ตรัสไว้ดังนี้
-บาลี ธุปริ. ม. 14/141-144/191-197.

(มรรควิธีเพื่อละ)

(เพื่อละ สุริเย)

(เพื่อละ รสมิ)

...สัตบุรุษย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า
แม้เพราะ**ปฐมฌานสมาปัติ**
พระผู้มีพระภาคจึงตรัส **อตัมมยตา** ไว้
เพราะชนทั้งหลายเข้าใจกันด้วยเหตุใด ๆ เหตุนั้น ๆ ย่อมเป็นอย่างอื่นจากที่เข้าใจกันนั้น
เพราะ**ปฐมฌานสมาปัติ**นั้น
สัตบุรุษนั้นจึงทำ**อตัมมยตา**เท่านั้นไปในภายใน แล้ว
ไม่ยกตน ไม่ข่มผู้อื่น
ภิกษุทั้งหลาย นี้ชื่อว่าธรรมของสัตบุรุษ

(...สปฺปุริโส จ ขฺโย ภิกฺขเว ฌิติ ปฏิฌญฺจิฺจติ
ปฐมฺชฺฌานสมาปตฺติยาปิ
ขฺโย **อตมฺมยตา** วุตฺตา ภควตา เอน เอน หิ
มญฺญนฺติ ตโต ตํ โหติ ธญฺญถาตสิ ฯ
โถ **อตมฺมยตญฺเญว** อนตฺตํ กริตฺวา ตาย
ปฐมฺชฺฌานสมาปตฺติยา
เนวตฺตานํ ปาตุํ เตติ น ปริ วมฺมติ
อยมฺปิ ภิกฺขเว สปฺปุริสธมฺโม ฯ...)
*(หมายเหตุ : ในภวเนียง **สมาปัติที่เหลืออีก 7 ประการ** ก็ได้อัติไว้ในลักษณะอย่างเดียวกัน ศึกษาเพิ่มเติมได้จาก -บาลี ธุปริ. ม. 14/141-144/192-197.)*

ในอุบุนกรา ทั้งหลายอาศัยพึ่งพิง ในอุบุนกรา ทั้งหลายอาศัยพึ่งพิง

อุเบกขา
ที่เป็นประเภทเดียวกัน
อาศัยอารมณ์เดียวกัน
(มีปัญญา)

อาศัยเพื่อละ

อุเบกขา
ที่เป็นประเภทต่างกัน
อาศัยอารมณ์ต่างกัน
(มีปัญญา)

อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) → อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) → อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา)

โทมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) → โสมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) → โสมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา)

อาศัยเพื่อละ

อาศัยเพื่อละ

-บาลี มิทาน. ส. 16/3/38.

ภพ 3		
เทวดา (อรูปภพ)		
เนวสัญญานาสัญญายตนะ		
อากิญจัญญายตนะ		
วิญญาณัญจายตนะ		
อากาสานัญจายตนะ		
เทวดา (รูปภพ)		
สุทธาวาส	อกนิฏฐา	
	สุทัสสี	
	สุทัสสา	
	อตปฺปา	
	สุทฺสา	
เทวดา (รูปภพ)		
เวหัปผลา		
สุภกิณหกะ		
ยามัตตัสสรา		
ทฬหมานาสิกา		
เทวดา (กามภพ)		
ปรนิมมิตวสวัตดี		
นิมมานรดี		
ดุสิต		
ยามา		
ดาวดึงส์		
ทาวดึงส์		
มนุษย์		

เทวดาอรูปภพ

เทวดารูปภพ (สุทธาวาส)

เทวดารูปภพ (ฌาน 1-4,...)

เทวดากามภพ และมนุษย์

สังโยชน์ 10

-บาลี ทสก. ํ. 24/18/13.

อวิชชา (อวิชฺชา)	สุริเย
อุทธัจจะ (อุทฺธจฺจํ)	
มานะ (มาโน)	รสมิ
อรูปราคะ (อรูปราโค)	
รูปราคะ (รูปราโค)	
พยาบาท (พฺยาปาโท)	
กามฉันทะ (กามจฺฉนฺโท)	
สีลัพพตปรามาส (สีลพฺพตปรามาโส)	
วิจิกิจฉา (วิจิกิจฺฉา)	
สักกายทิฏฐิ (สกฺกายทิฏฺฐิ)	

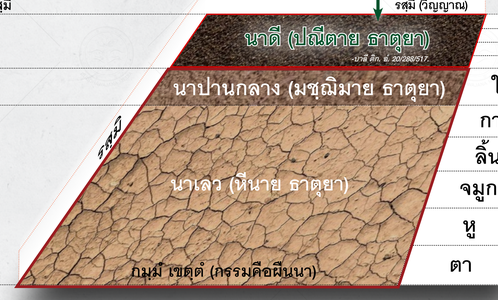

เพราะละสุขเสียได้ และเพราะละทุกข์เสียได้
เพราะความดับไปแห่งโสมนัส และโทมนัส
ทั้งสองในกาลก่อน เข้าถึง **จตุตถฌาน** ◄
อันไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข
มีแต่ความที่สติเป็นธรรมชาติบริสุทธิ์เพราะ**อุเบกขา**
แล้วแลอยู่
-บาลี มหาวาร. ส. 19/12/41.

**หมายเหตุ :*
ไป. เอตฺถนฺตเร อตฺถิ อมฺมมฺตฺตี ทิสฺสติ
-บาลี ธุปริ. ม. 14/406/632.

อุเบกขาประเภทต่าง ๆ

-บาลี ธุปริ. ม. 14/406/632.

ภิกษุทั้งหลาย อุเบกขาที่มีประเภทต่างกัน อาศัยอารมณ์ต่างกันก็มี อุเบกขาที่เป็นประเภทเดียวกัน อาศัยอารมณ์เดียวกันก็มี
(อตฺถิ ภิกฺขเว อุเปกฺขา นานตฺตา อนานตฺตสิตา จ อุเปกฺขา เอกตฺตา เอกตฺตสิตา จ)
อุเบกขาที่มีประเภทต่างกัน อาศัยอารมณ์ต่างกันก็มี เป็นอย่างไร คือ
อุเบกขาในรูปก็มี อุเบกขาในเสียงก็มี อุเบกขาในกลิ่นก็มี อุเบกขาในรสก็มี อุเบกขาในโผฏฐัพพะก็มี[1](จิ่งอาจมีด)
อุเบกขาในธรรมก็มี[2](จิ่งอาจมีด)
นี้จัดเป็น **อุเบกขาที่มีประเภทต่างกัน อาศัยอารมณ์ต่างกัน** (อยํ ภิกฺขเว อุเปกฺขา นานตฺตา นานตฺตสิตา)
อุเบกขาที่เป็นประเภทเดียวกัน อาศัยอารมณ์เดียวกัน เป็นอย่างไร คือ
อุเบกขาที่อาศัยอากาสานัญจายตนะก็มี อุเบกขาที่อาศัยวิญญาณัญจายตนะก็มี อุเบกขาที่อาศัยอากิญจัญญายตนะก็มี อุเบกขาที่อาศัยเนวสัญญานาสัญญายตนะก็มี
นี้จัดเป็น **อุเบกขาที่เป็นประเภทเดียวกัน อาศัยอารมณ์เดียวกัน**[3](จิ่งอาจมีด จิ่งอาจไม่มีอาจมีด) (อยํ ภิกฺขเว อุเปกฺขา เอกตฺตา เอกตฺตสิตา)
ในอุบุนกรา 2 ประการนั้น เธอทั้งหลายอาศัยพึ่งพิง อุเบกขาที่เป็นประเภทเดียวกัน อาศัยอารมณ์เดียวกันแล้ว
จงละ จงก้าวล่วง อุเบกขาที่มีประเภทต่างกันอาศัยอารมณ์ต่างกันนั้นเสีย การละ การก้าวล่วงอุเบกขานี้มีได้ด้วยอาการอย่างนี้

หมายเหตุ : จบ(ปฏิโว) ใช้ อตมฺมยตาสิ ทิสฺสติ
จบ(มมตฺ) ใช้ อตมฺมยตาสิ ทิสฺสติ

**หมายเหตุ : ผู้ร่วมรวม*

1) **อตมฺมยตํ** 2) **อตมฺมยตา* และ อตมฺมยตญฺเญว** 3) **อตมฺโย** 4) **โน** จ เตน **ตมฺมโยติ**

1) **อตมฺมยตํ** ; ใช้เพื่อละ เพื่อก้าวล่วงอุเบกขาที่เป็นประเภทเดียวกัน อาศัยอารมณ์เดียวกันเสีย -บาลี ธุปริ. ม. 14/406/632.

2) **อตมฺมยตา* และ อตมฺมยตญฺเญว** ; พระผู้มีพระภาคจึงตรัส **อตัมมยตา**ไว้ **เพราะชนทั้งหลายเข้าใจกันด้วยเหตุใด ๆ เหตุนั้น ๆ ย่อมเป็นอย่างอื่นจากที่เข้าใจกันนั้น** -บาลี ธุปริ. ม. 14/141-144/191-197.
[ในพระสูตรนี้แสดงไว้เห็นว่าเมื่อสัปปุรุษได้สมาบัติใด ๆ(ตั้งแต่ปฐมฌานสมาปัติจนถึงเนวสัญญานาสัญญายตนะสมาปัติ)สัปปุรุษนั้นจะทำอตัมมยตาเท่านั้นไว้ในภายในแล้วไม่ยกตนไม่ข่มผู้อื่น]

3) **อตมฺมโย** ; เป็นเหตุ **เพื่อทำอนัตตสัญญาให้ปรากฏได้** -บาลี ขุทฺก. ํ. 22/492/375.

4) **โน** จ เตน **ตมฺมโยติ** ; **ตถาคตมีธรรมที่จะพึงรู้แจ้งทางตาและทางหูอันผ่องแผ้ว เราเป็นผู้มีธรรมที่ผ่องแผ้ว นั้นเป็นทาง เป็นที่ไคจร** [เพราะเหตุนั้นเราจึงเป็นผู้ไม่มีตัณหา(**ไม่ยึดตน,ไม่ถือตน;เพราะเหตุแห่งอนัตตสัญญาปรากฏ**)****] -บาลี ขุ. ม. 12/579/538.

ชื่อเรื่อง	เล่มหน้าข้อ
อตมฺมยตํ	-บาลี ธุปริ. ม. 14/406/632.
อตมฺมยตา,อตมฺมยตญฺเญว	-บาลี ธุปริ. ม. 14/141/191.
อตมฺมโย	-บาลี ขุทฺก. ํ. 22/492/375.

ชื่อเรื่อง	เล่มหน้าข้อ
โน จ เตน ตมฺมโยติ	-บาลี ขุ. ม. 12/579/538.
สทาตตนนิโรธ	-บาลี ธุปริ. ม. 14/406/617.
ติปิฏฐาน 3	-บาลี ธุปริ. ม. 14/407/633.

ชื่อเรื่อง	เล่มหน้าข้อ
ฆ่านเสร ฐาปฺ(ฐิ)ย	-บาลี มิทาน. ส. 16/125/249.
ปนิตาน ฐาปฺ(ฐิ)ย	-บาลี ติก. ํ. 20/288/517.
อุเบกขาจิงอาเมิล ฯลฯ	-บาลี สหา. ส. 18/292/446.

ชื่อเรื่อง	เล่มหน้าข้อ
ภวโรตะ	-บาลี ขุทฺก. ํ. 21/13/10.
ภพ 3	-บาลี มิทาน. ส. 16/3/38.
สังโยชน์ 10	-บาลี ทสก. ํ. 24/18/13.

ชื่อเรื่อง	เล่มหน้าข้อ
จตุตถฌาน	-บาลี มหาวาร. ส. 19/12/41.

วันที่ : วันพฤหัสบดีที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ.2565

สฬายตนวิภงฺคํ

(การจำแนกสฬายตนะอย่างละเอียด) -บาลี สุตฺต. ม. 14/400-617.

สญฺญาเวทยิตนิโรธํ

-บาลี สุตฺต. ม. 14/134/178.

ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงธรรมของสัตบุรุษ และธรรมของอสัตบุรุษแก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงฟังธรรมของสัตบุรุษ และธรรมของอสัตบุรุษนั้น จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว...

...ซึกประการหนึ่ง สัตบุรุษล่วงเนวสัญญานาสัญญายตนะได้โดยประการทั้งปวง บรรลุสัญญาเวทยิตนิโรธอยู่ เพราะเห็นด้วยปัญญา อาสวะทั้งหลายจึงสิ้นไป

(...ปุน จปริ ภิกฺขเว สปฺปุริโส สพฺพโส เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม สญฺญาเวทยิตนิโรธํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ ปญฺญายปสฺส ทิสฺวา อาสวา ปริกฺขีณา โหนฺติ)

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนี้แลย่อมไม่ถือตัวกับใครๆ ไม่ถือตัวในที่ไหนๆ และไม่ถือตัวด้วยเหตุไรๆ

(ภิกฺขเว ภิกฺขุ น กิญฺจิ มญฺญติ น กุหิญฺจิ มญฺญติ น เกนจิ มญฺญติติ)

(กรณี ล่วงเนวสัญญานาสัญญายตนะได้โดยประการทั้งปวง บรรลุสัญญาเวทยิตนิโรธ)

(กรณี เสพคบ สติปัฏฐาน 3)

เรากล่าวคำนี้ไว้ว่า พึงทราบสติปัฏฐาน 3 ที่พระอริยเสพ ซึ่งเมื่อเสพ ชื่อว่าเป็นศาสดา (สตฺถา)* ควรเพื่อสั่งสอนคณะ -บาลี สุตฺต. ม. 14/407/633.

(ละสังโยชน์ที่ยังเหลือในส่วนที่ละเอียดประณีตกว่านี้นานาดี คือสังโยชน์ที่เป็นส่วนสุริเยและรสมี โดยใช้ ตโย สติปฏฺฐานา)

ตโย สติปฏฺฐานา

-บาลี สุตฺต. ม. 14/407/633.

อตมฺมยตํ

เธอทั้งหลายอาศัยพึ่งพิงอตัมมยตา แล้วงงละ จงก้าวล่วง อุเบกขาที่เป็นประเภทเดียวกัน อาศัยอารมณ์เดียวกันเสีย การละ การก้าวล่วง อุเบกขานี้มิได้ด้วยอาการอย่างนี้ -บาลี สุตฺต. ม. 14/408/632.

(หมายเหตุ : ในกรณีที่ใช้อตัมมยตาเพื่อละสมาธิตั้งแต่ระดับ ปฐมฌานสมาบัติ...เนวสัญญานาสัญญายตนสมาบัติ ให้ดูในดังหน้าที่ 1)

วิญญาณ 6 อายตนะภายนอก 6 อายตนะภายใน 6 -บาลี สุตฺต. ม. 14/400-401/619-621.	ผัสสะ 6 -บาลี สุตฺต. ม. 14/401/622.	มโนปวิจาร 18 -บาลี สุตฺต. ม. 14/401/623.	สัตตบท 36 พึงทราบสัตตบท36 นั้นเพราะอาศัยเหตุนี้เราจึงกล่าวไว้ -บาลี สุตฺต. ม. 14/402/624.
มโนวิญญาณ (มโนวิญญาณํ) ธัมมายตนะ (ธมฺมายตนํ) มนายตนะ (มนายตนํ)	มโนสัมผัส	อุเบกขา โทมนัส โสมนัส	อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) อุเบกขาเหย้าเรือน (ขาดปัญญา) โทมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) โทมนัสเหย้าเรือน (ขาดปัญญา) โสมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) โสมนัสเหย้าเรือน (ขาดปัญญา)
กายวิญญาณ (กายวิญญาณํ) โผฏฐัพพายตนะ (โผฏฐพฺพายตนํ) กายายตนะ (กายายตนํ)	กายสัมผัส	อุเบกขา โทมนัส โสมนัส	อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) อุเบกขาเหย้าเรือน (ขาดปัญญา) โทมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) โทมนัสเหย้าเรือน (ขาดปัญญา) โสมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) โสมนัสเหย้าเรือน (ขาดปัญญา)
ชิวหาวิญญาณ (ชิวฺหาวิญฺญาณํ) รสายตนะ (รสายตนํ) ชิวหายตนะ (ชิวฺหายตนํ)	ชิวหาสัมผัส	อุเบกขา โทมนัส โสมนัส	อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) อุเบกขาเหย้าเรือน (ขาดปัญญา) โทมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) โทมนัสเหย้าเรือน (ขาดปัญญา) โสมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) โสมนัสเหย้าเรือน (ขาดปัญญา)
ฆานวิญญาณ (ฆานวิญฺญาณํ) คันธายตนะ (คนฺธายตนํ) ฆานายตนะ (ฆานายตนํ)	ฆานสัมผัส	อุเบกขา โทมนัส โสมนัส	อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) อุเบกขาเหย้าเรือน (ขาดปัญญา) โทมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) โทมนัสเหย้าเรือน (ขาดปัญญา) โสมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) โสมนัสเหย้าเรือน (ขาดปัญญา)
โสตวิญญาณ (โสตวิญฺญาณํ) สัททายตนะ (สทฺทายตนํ) โสตายตนะ (โสตายตนํ)	โสตสัมผัส	อุเบกขา โทมนัส โสมนัส	อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) อุเบกขาเหย้าเรือน (ขาดปัญญา) โทมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) โทมนัสเหย้าเรือน (ขาดปัญญา) โสมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) โสมนัสเหย้าเรือน (ขาดปัญญา)
จักขุวิญญาณ (จกฺขุวิญฺญาณํ) รูปายตนะ (รูปายตนํ) จักขวายตนะ (จกฺขายตนํ)	จักขุสัมผัส	อุเบกขา โทมนัส โสมนัส	อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) อุเบกขาเหย้าเรือน (ขาดปัญญา) โทมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) โทมนัสเหย้าเรือน (ขาดปัญญา) โสมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) โสมนัสเหย้าเรือน (ขาดปัญญา)

สัตตบท 36

ในสัตตบท 36 นั้น เธอทั้งหลายอาศัยธรรมนี้ แล้วงละธรรมนี้เสีย -บาลี สุตฺต. ม. 14/405/631.

อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) → อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) → อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) → อุเบกขาเนกขัมมะ (มีปัญญา) → อุเบกขาที่เป็นประเภทเดียวกัน อาศัยอารมณ์เดียวกัน (มีปัญญา) (ข้อตมฺมยตํละ)

อาศัยเพื่อละ → อุเบกขาที่เป็นประเภทต่างกัน อาศัยอารมณ์ต่างกัน (มีปัญญา)

อุเบกขาเหย้าเรือน (ขาดปัญญา) — อาศัยเพื่อละ

โทมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) → โทมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) → โทมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา)

โทมนัสเหย้าเรือน (ขาดปัญญา) — อาศัยเพื่อละ

โสมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) → โสมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา) → โสมนัสเนกขัมมะ (มีปัญญา)

โสมนัสเหย้าเรือน (ขาดปัญญา) — อาศัยเพื่อละ

(มรรควิธีเพื่อละ)

3.ตติย สติปฏฐาน

→ ฟังด้วยดี เงี่ยโสตสดับ ตั้งจิตรับรู้ ไม่ประพฤติหลีกเลี่ยงคำสอนของผู้สอน → ตถาคต มีใจอิ่มดี ชื่นชม และไม่ถูก(ราคะ) รั้วรด มีสติสัมปชัญญะอยู่

(อตฺตมนใน เจว โหติ อตฺตมนตญฺจ ปฏิลํเวเทติ ยนวสลุโต จ **วิหรติ สติ สมฺปชาโน)**

2.ทุติย สติปฏฐาน

- ไม่ฟัง ไม่เงี่ยโสตสดับ ไม่ตั้งจิตรับรู้ ไม่ประพฤติหลีกเลี่ยงคำสอนของผู้สอน
- ฟังด้วยดี เงี่ยโสตสดับ ตั้งจิตรับรู้ ไม่ประพฤติหลีกเลี่ยงคำสอนของผู้สอน

→ ตถาคตก็ ไม่มีใจอิ่มดี ไม่ชื่นชม ไม่มีใจยินดีก็มิใช่ ไม่ชื่นชมก็มิใช่ เว้นความมีใจยินดีและความไม่มีใจยินดี ทั้ง 2 อย่างนั้นแล้ว จึงเป็นผู้วางเฉย มีสติสัมปชัญญะอยู่

(น เจว อตฺตมนใน โหติ น จ อตฺตมนตํ ปฏิลํเวเทติ น จ อนตฺตมนใน โหติ น จ อนตฺตมนตํ ปฏิลํเวเทติ อตฺตมนตญฺจ อนตฺตมนตญฺจ ตทุภยํ อภินิวชฺเชตฺวา **อุเปกฺขโก วิหรติ สติ สมฺปชาโน)**

1.ปฐม สติปฏฐาน

→ ไม่ฟัง ไม่เงี่ยโสตสดับ ไม่ตั้งจิตรับรู้ ไม่ประพฤติหลีกเลี่ยงคำสอนของผู้สอน → ตถาคตไม่มีใจอิ่มดี ไม่ชื่นชม และไม่ถูก(โทสะ) รั้วรด มีสติสัมปชัญญะอยู่

(น เจว อตฺตมนใน โหติ น จ อตฺตมนตํ ปฏิลํเวเทติ ยนวสลุโต จ **วิหรติ สติ สมฺปชาโน)**

ศาสดา(สตฺถา)*ควรเพื่อสั่งสอนหมู่ เป็นสารถีผู้สามารถฝึกบุรุษที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยมกว่าอาจารย์ผู้ฝึกทั้งหลาย

-บาลี สุตฺต. ม. 14/409/637.

เรากล่าวคำนี้ไว้ว่า พระอริยศาสดา นั่นอันเราเรียกว่า เป็นสารถีผู้สามารถฝึกบุรุษที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยมกว่าอาจารย์ผู้ฝึกทั้งหลาย เพราะอาศัยเหตุอะไร เราจึงกล่าวไว้เช่นนั้น

ภิกษุทั้งหลาย ช้างที่ควรฝึก อันควาญช้างบังคับให้วิ่ง ย่อมวิ่งไปสู่ทิศเดียวเท่านั้น คือ ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศเหนือ หรือทิศใต้

ม้าที่ควรฝึก อันคนฝึกม้าบังคับให้วิ่ง ย่อมวิ่งไปสู่ทิศเดียวเท่านั้น คือ ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศเหนือ หรือทิศใต้

โคที่ควรฝึก อันคนฝึกโคบังคับให้วิ่ง ย่อมวิ่งไปสู่ทิศเดียวเท่านั้น คือ ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศเหนือ หรือทิศใต้

แต่บุรุษที่ควรฝึก อันตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้วิ่ง ย่อมวิ่งไปได้ตลอดทิศทั้ง 8 คือ

(1)ผู้มีรูป ย่อมเห็นรูปทั้งหลายได้ นี้เป็น**ทิศที่ 1**

(2)ผู้มีสัญญาในอรูปในภายใน ย่อมเห็นรูปทั้งหลายในภายนอกได้ นี้เป็น**ทิศที่ 2**

(3)เป็นผู้น้อมใจว่างามทั้งนั้น นี้เป็น**ทิศที่ 3**

(4)เพราะก้าวล่วงรูปสัญญา เพราะดับปฏิฆสัญญา เพราะไม่ใส่ใจนานัตตสัญญา โดยประการทั้งปวง จึงบรรลุอากาสานัญจายตนะอยู่ด้วยใส่ใจว่า อากาศหาที่สุดมิได้ นี้เป็น**ทิศที่ 4**

(5)เพราะก้าวล่วงอากาสานัญจายตนะได้โดยประการทั้งปวง จึงบรรลุวิญญาณัญจายตนะอยู่ด้วยใส่ใจว่า วิญญาณหาที่สุดมิได้ นี้เป็น**ทิศที่ 5**

(6)เพราะก้าวล่วงวิญญาณัญจายตนะได้โดยประการทั้งปวง จึงบรรลุอากิญจัญญายตนะอยู่ด้วยใส่ใจว่า ไม่มีอะไรสักหน่อยหนึ่ง นี้เป็น**ทิศที่ 6**

(7) เพราะก้าวล่วงอากิญจัญญายตนะได้โดยประการทั้งปวง จึงบรรลุเนวสัญญานาสัญญายตนะอยู่ นี้เป็น**ทิศที่ 7**

(8)เพราะก้าวล่วงเนวสัญญานาสัญญายตนะได้โดยประการทั้งปวง จึงบรรลุสัญญาเวทยิตนิโรธอยู่ นี้เป็น**ทิศที่ 8**

ภิกษุทั้งหลาย บุรุษที่ควรฝึกอันตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้วิ่ง ย่อมวิ่งไปได้ตลอดทิศทั้ง 8 นี้

คำที่เรากล่าวไว้ว่า พระอริยศาสดานั้นอันเราเรียกว่า เป็นสารถีผู้สามารถฝึกบุรุษที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยมกว่าอาจารย์ผู้ฝึกทั้งหลายนั้น เพราะอาศัยเหตุนี้ เราจึงกล่าวไว้

(พระผู้มีพระภาคได้ตรัสภาษิตนี้แล้ว ภิกษุเหล่านั้นมีใจยินดีต่างชื่นชมพระภาษิตของพระผู้มีพระภาค ดังนี้แล)

*หมายเหตุ : สตฺถา แปลว่า ศาสดา, ผู้สั่งสอน, ครู, พระพุทธเจ้า

[**ได้นำดังที่ 6 ของดัง จิต มโน วิญญาณ มาแสดงเพื่อให้ผู้ที่ศึกษาได้ทำความเข้าใจในส่วนของ สุริเย(มโน) และ รสมี(วิญญาณ)]

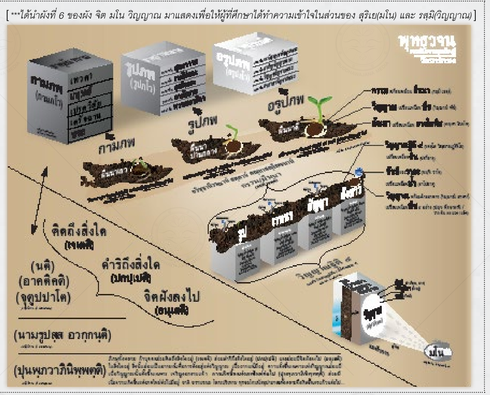
พุทธวจน
ตถาคตภพ (ภพแห่งตถาคต)
ตถาคต
ตถาคตภพ
ตถาคต
ตถาคตภพ
ตถาคต
ตถาคตภพ